

[D]o umowy na sąd polubowny stosują się przepisy prawa publicznego, nie zaś prywatnego. Ponieważ wedle przepisów o ustroju sądownictwa sędzią nie może zostać osoba, pozostająca formalnie pod kuratelą z powodu choroby umysłowej, przeto w analogicznym zastosowaniu tej zasady nie jest zdolną do pełnienia funkcji sędziego polubownego osoba, która w chwili powołania jej na sędziego polubownego, zostawała formalnie pod kuratelą z powodu choroby umysłowej i to bez względu na twierdzenie, że osoba ta w owej chwili względnie w chwili ferowania wyroku faktycznie była już zdrową na umyśle.

**Uchwała Sądu Najwyższego
z dnia 8 listopada 1922 r.
R 832/22**

Sąd powiatowy w Żółkwi wyrokiem z 23 stycznia 1922, [...], uznał wyrok sądu polubownego z 6 czerwca 1921 za nieważny i powodów nie obowiązujący, a to z następujących przyczyn: Na podstawie aktów kuratelarnych sądu powiatowego S.I. we Lwowie [...] ustala się, że uchwałą tegoż sądu z 7 listopada 1913 [...], zawieszono nad superarbitrem I.O. kuratelę z powodu choroby umysłowej. Ustala się również na podstawie orzeczenia znawców psychjatrów, że I.O. cierpi na ogłupienie umysłu z porażeniem postępującem i że ta choroba umysłowa, polegająca na głębszych organicznych zmianach mózgu, jest nieuleczalną, a jedynym wyjściem z niej jest zejście śmiertelne. Osoba, pozbawiona rozumu, nie jest zdatna do żadnych czynności, a tem mniej do sprawowania czynności sędziowskiej. I.O. nie mógł zatem pełnić urzędu zwierzchnika sądu polubownego, a gdy mimo to brał udział w ferowaniu zaczepionego wyroku – zachodzi bezskuteczność tego wyroku po myśli § 595 ust. 3 pc., gdyż pod względem obsadzenia sądu polubownego zostało naruszone postanowienie prawne, wykluczające osoby niewłasnowolne od sprawowania urzędu sędziowskiego. Twierdzenie pozwanego, że zwierzchnik sądu polubownego I.O. jest zdrowy umysłowo, zostało odparte wyżej wymienionymi aktami kuratelarnymi. Sąd pominął dowód zaofiarowany przez pozwanego na okoliczność, że I.O. jest zdrowy umysłowo, albowiem pozwany nie złożył zaliczki dla znawców psychjatrów na przeprowadzenie tego dowodu, zaś przeprowadzenie dowodu ze znawców nie psychjatrów sąd uznał wobec orzeczenia znawców psychjatrów, złożonego w aktach kuratelarnych, jako bezcelowe i

niemiarodajne. Zresztą osoba, pozostająca pod kuratelą tak długo jest niewłasnowolna, dopóki kuratela nie zostanie zniesiona bez względu na to, czy stan jej się polepszył i czy ustały przyczyny, dla których zawieszono kuratelę. Jak wykazują akty kuratelarne I.O. wnioś tenże względnie jego kurator dopiero 25 listopada 1921 prośbę o zniesienie kurateli, w chwili zatem ferowania wyroku t.j. 6 czerwca 1921 r. pozostawał on jeszcze pod kuratelą i jako taki bez względu na jego stan umysłowy był on jako niewłasnowolny wykluczony od sprawowania czynności sędziowskiej. Wobec tego pominięto badanie dalszych zarzutów, jako zbyteczne i orzeczono w myśl żądania skargi jako uzasadnionego w ustawie.

Sąd okręgowy jako odwoławczy we Lwowie zniósł skutek apelacji pozwanego zaczepiony wyrok i polecił sądowi powiatowemu, by po prawomocności niniejszej uchwały ponowną przeprowadził rozprawę i ponowny wydał wyrok. Uzasadnienie. Jakkolwiek sąd odwoławczy podziela zdanie sędziego pierwszego, że osoba pozbawiona rozumu nie może ważne sprawować urzędu sędziego polubownego – jak również nie jest słusznym zdanie apelanta, jakoby superarbiter nie był sędzią polubownym, to jednakowoż zdaniem sądu odwoławczego sam fakt, iż osoba powołana na sędziego polubownego znajduje się pod kuratelą z powodu niedołęstwa umysłowego, nie wyklucza go od sprawowania tego urzędu – o ile on w chwili powołania go na sędziego polubownego był faktycznie zdrow na umyśle. Niema bowiem przepisu ustawowego, któryby wykluczał osobę, znajdującą się pod kuratelą od sprawowania urzędu sędziego polubownego i w tej mierze nie zachodzi równomierna kwalifikacja na sędziego państwowego, a polubownego. Było zatem rzeczą sędziego pierwszego przeprowadzić ofiarowany przez pozwanego dowód ze znawców na fakt, że ów superarbiter w chwili ferowania wyroku polubownego, był zupełnie zdrow na umyśle i w tej mierze rozprawa jest niedokładna, gdyż sędzia pierwszy ani nie załatwił wniosku pozwanego na odroczenie czasokresu do złożenia zaliczki, ani też nie było uzasadnionem odmówienie wnioskowi na powołanie znawców miejscowych, gdyż dopiero, gdyby się okazał wypadek skomplikowany, byłoby wskazaniem powołanie znawców specjalistów. Z powodu powyższej niedokładności należało po myśli § 496 ust. 2 i 3 p.c. zaczepiony wyrok znieść, zastrzegając po myśli § 479 p.c. ponowną rozprawę aż po prawomocności niniejszej uchwały.

Sąd Najwyższy, uwzględniając rekurs powodów, zniósł zaczepioną uchwałę i zwrócił sprawę sądowi odwoławczemu z poleceniem, by z pominięciem podniesionej przeszkody, apelację załatwił.

Powody:

Nie można przyznać słuszności zapatrywaniu sądu odwoławczego, że osoba zostająca pod kuratelą z powodu niedołęstwa umysłowego może sprawować urząd sędziego polubownego, o ileby wykazano, że osoba ta w chwili powołania jej na sędziego polubownego lub w chwili ferowania przez nią wyroku polubownego była zupełnie zdrowa na umyśle. § 1391 uc. stanowi, że przepisy o umowie, przez którą ustanawiają strony sędziego polubownego dla rozsądzenia praw spornych, zawarte są w ustawie sądowej. Z tego wynika, że **do umowy na sąd polubowny stosują się przepisy prawa publicznego, nie zaś prywatnego. Ponieważ wedle przepisów o ustroju sądownictwa sędzią nie może zostać osoba, pozostająca formalnie pod kuratelą z powodu choroby umysłowej, przeto w analogicznym zastosowaniu tej zasady nie jest zdolną do pełnienia funkcji sędziego polubownego osoba, która w chwili powołania jej na sędziego polubownego, zostawała formalnie pod kuratelą z powodu choroby umysłowej i to bez względu na twierdzenie, że osoba ta w owej chwili względnie w chwili ferowania wyroku faktycznie była już zdrową na umyśle.** Stojąc na odmiennym stanowisku, wprowadziłoby się do orzecznictwa polubownego czynnik zamieszania i niepewności, nie liczący z powagą samej instytucji i społecznie szkodliwy. Z tych zasad okazuje się zacepiona uchwała nietrafną i dlatego należało rekurs uwzględnić.

Źródło: OSP 1924, poz. 13